
Renesanční Shakespeare v proměnách času

Renesanční Shakespeare v proměnách času

Projev rektora UK prof. Václava Hampla ze dne 17. 7. 2011 (historická budova Národního divadla)

Dámy a pánové,

vážení účastníci 9. světového shakespeareovského kongresu,

a také Vy, věrní diváci, pro které jeho divadlo s příznačným názvem The Globe nikdy nepřestalo existovat.

Na jeho počátku bylo slovo, jež nestrávily plameny (jako jeho dřevěnou konstrukci),

a proto dnes zní ve všech jazycích našeho globálního světa.

Bez něho by byl chudší, prázdňější a méně výmluvný...

Je mi ctí i potěšením pozdravit Vás jménem Univerzity Karlovy, jejíž Filozofická fakulta je spoluorganizátorem tohoto významného, jedinečného a zároveň i tradičního setkání.

Washington DC, Stratford-upon-Avon, Berlín, Tokio, Los Angeles, Valencie, University of Queensland Austrálie – Praha.

To, co tato zdánlivě tak různorodá místa, rozsetá po celém světě, spojuje, je fakt, že se v nich konaly dosavadní světové shakespeareovské kongresy. A zároveň jsou výmluvným dokladem toho, jak tvorba Williama Shakespeare, ono slovo, jež tvoří základ shakespeareovského divadla Svět, tento svět také neustále vytváří, prostupuje a univerzálně propojuje. A jak je toto slovo mocné a zároveň intimně blízké, a navzdory tomu, kdy bylo poprvé vysloveno, stále neuvěřitelně živé a překračující všechny hranice prostoru i času – jak má stále vnitřní imaginaci i sílu oslovit všechny, kteří jsou schopni a ochotni naslouchat.

Hamlet, Macbeth, Othello, Král Lear i Kupec benátský se bez problémů domluví se svými diváky na celém světě. Ne proto, že to jsou rozevlátí kosmopolitní světoběžníci, hovořící prakticky všemi současnými jazyky, ale proto, že nás dokáží oslovit. A obohatit náš život a svět (když už ho sami nedokážeme učinit lepším), v němž je shakespeareovské „Theatrum Mundi“ nejen alegorií a metaforou, ale především geniálním tvůrčím aktem, naplněným fascinujícím obsahem a stávajícím se globálně sdíleným zážitkem.

Nepochybují o tom, že i tento kongres, jehož tematickým leitmotivem je „Renesanční Shakespeare v proměnách času“, bude takovým sdíleným a inspirativním zážitkem. Neboť Shakespeareův odkaz není jen kulturní konstantou, ale také (či spíše především) živou inspirací, vybízející k hledání nových tvarů, forem, významů a interpretací. A jsem hrdý na to, že na půdě Univerzity Karlovy působily a působí významné a kreativní osobnosti, které se k této výzvě hlásí a skvěle ji naplňují.

Za všechny bych chtěl připomenout absolventa Filozofické fakulty a pozdějšího lektora angličtiny na Univerzitě Karlově, spisovatele, básníka a překladatele Josefa Václava Sládka, který přeložil 33 dramát od Williama Shakespeara, z nichž řada budí dodnes úctu a uznání.

Dále spoluzakladatele světového shakespeareovského kongresu, profesora anglické literatury na Filozofické fakultě Zdeňka Stříbrného, který svůj odborný a vědecký zájem soustředil zejména na dílo a osobnost Williama Shakespeara. A s obzvláštním potěšením a úctou pak připomínám i čestného člena Řádu britského impéria a profesora anglické literatury na Filozofické fakultě profesora Martina Hilského (jenž je i členem současného kongresového výboru – ISA Congress Committee), který své moderní překlady Williama Shakespeara zahájil již na počátku osmdesátých let a (prozatím) korunoval nedávno dokončeným překladem jeho souborného díla, které je unikátní tím, že je to první překlad úplného Shakespeareova díla z pera jediného překladatele.

Kromě slavných jmen a velkých projektů však existují i zdánlivě okrajová, malá-velká shakespeareovská vyznání, která mě těší o to více, že jejich hlasatelé jsou studenti naší univerzity. Mám teď na mysli zejména posluchače angličtiny a amerikanistiky Filozofické fakulty, kteří vytvořili divadelní sdružení Charles Univerzity Workshop Production, jež od roku 1996 nastudovalo 11 Shakespeareových her, a to v originální alžbětinské angličtině. To, že řada z nich absolvovala semináře prof. Hilského, nikoho nepřekvapí, ale výmluvně dokládá, jak je oslnění Shakespeareem nakažlivé. A tak je doprovodný program tohoto kongresu letos obohacen o jejich inscenaci Zimní pohádky a také o pocit, že Shakespeara již pro sebe (i pro nás) objevuje další generace. A to mě těší a vás snad může naplňovat i jistým optimismem, že na akademické půdě světových univerzit (a v Mezinárodní shakespeareovské asociaci /ISA – International Shakespeare Association/ jich rozhodně není málo) již dnes vyrůstají ti, kteří budou mít nejen kvalifikaci, ale především silné osobní zaujetí a zájem na Vaši práci navázat.

Ostatně v onom shakespeareovskému velkoryse založeném konceptu divadla Svět k sobě svět univerzity a svět jeho nesmrtelných příběhů zase nemají až tak daleko. Ať již je to jejich společná dimenze universalismu, jisté všestrannosti, jež může zobecňovat lidskou zkušenost jak v krystalické formě dramatu, tak v experimentální vědecké tezi, či obdobný

akcent na význam slova, které v shakespeareovském textu evokuje spoluprožívání a emoci, zatímco ve vědeckém diskursu definuje dosaženou míru poznání. Oba tyto světy jsou si blízké i tím, že nejsou sebestřednými enklávami, kde všechno již bylo uzavřeno a vysloveno. Pokaždé, když do nich vstupujeme a usedáme do hlediště na novou inscenaci Romea a Julie či zahajujeme v biochemické laboratoři první sérii pokusů, máme šanci objevit něco nového – cosi obohacujícího, ať již naši duši nebo naše poznání a intelekt. Zcela jistě potřebujeme obojí, a proto k sobě tyto tak zdánlivě odlišné světy mají vlastně docela blízko a my potřebujeme jejich harmonický kontext, aby nás utvářel, formoval a provokoval.

Aby nás znepokojoval a nutil klást stále nové otázky a nalézat nové odpovědi a živil v nás onoho nepokojného ducha, který se nikdy nespokojí s dosaženým. Jako fyziolog, který teď možná vstupuje na tenký led, se odvažuji tvrdit, že z tohoto hlediska nelze ani Shakespeareův odkaz chápat pouze (ba dokonce ani především) jako ukončenou danost, ale daleko spíše jako stále opakovanou výzvu a nekončící inspiraci k objevování dosud skrytého.

Jsem přesvědčen, dámy a pánové, že toto je jeden z důležitých, intelektuálních leitmotivů těchto setkání, a chtěl bych Vám za Váš neutuchající a podnětný dialog s Williamem Shakespearem poděkovat. A také bych chtěl pogratulovat a popřát. Mé gratulace směřují k prezidentce Mezinárodní shakespeareovské asociace paní Judi Denchové, která se Shakespearem žila nejen na britských prestižních scénách, Royal Shakespeare Company či National Theatre, ale i na filmovém plátně, kde byla za roli královny Alžběty v „Zamilovaném Shakespeareovi“ v minulosti již oceněna Oscarem. Před několika dny skončil v nedalekých Karlových Varech 46. Mezinárodní filmový festival, kde Judy Denchová převzala Křišťálový globus za mimořádný přínos světové kinematografii. Srdečně gratuluji.

A přeji Vám dny naplněné dalším objevným setkáním s vrcholným alžbětinským divadlem, které se pro mnohé z Vás stalo osudem. Přeji Vám diskuse, které budou jiskřit jako Shakespeareovy dialogy a myšlenky hodné replik jeho moudrých bláznů. Přeji Vám, ať je Vám s ním zase dobře. A necht' je naplněno i naše univerzitní...

QUOD BONUM, FELIX, FAUSTUM, FORTUNATUMQUE EVENIAT